

IKERVÉLEMÉNY

Világszerte igen nagy gondokat okoz az afrikai sertéspestis (ASP), mert ennek a fertőző betegségnek a nyomán nemcsak állategészségügyi, hanem gazdasági problémákkal is szembe kell néznie annak az országnak, ahol észlelték a betegséget. Humán-egészségügyi kihatással azért nem kell számolni, mert a megbetegedés az emberre nem jelent veszélyt. Arról, hogy mi a helyzet az ASP-vel, lapunk két neves szakembert, Bognár Lajos országos főállatorvost és Éder Tamást, a Hússzövetség elnökét kérdezte meg.

BOGNÁR LAJOS

országos főállatorvos, az Agrárminisztérium (AM) élelmiszerlánc-felügyeletért felelős helyettes államtitkára

ÉDER TAMÁS

Magyar Húsiparosok Szövetségének (Hússzövetség) elnöke

Rendkívüli gondok az ASP miatt a sertéságazatban

Rendkívüli gondokat okoz világszerte – így Magyarországon is – az afrikai sertéspestis (ASP) a sertéságazatban; a jelenlegi helyzetről *Bognár Lajos* országos főállatorvos, az Agrárminisztérium (AM) élelmiszerlánc-felügyeletért felelős helyettes államtitkára beszélt az Agro Naplónak.

Magyarországhoz a járvány kelet felől közeledett, ami a vírus Afrikából Grúziába történő behurcolásával kezdődött 2007-ben. Az elmúlt években a betegség több száz kilométert terjedt nyugatra és északra, Magyarországon először 2018. április 21-én mutatta ki a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) laboratóriuma az ASP vírusát egy elhullott vaddisznóból vett mintában. A fertőzött hullát Heves megyéből szállították be laboratóriumi vizsgálatra – mondta Bognár Lajos.

Hozzáfűzte: a járványügyi nyomozás alapján két megjelenési okot is azonosítottak a szakemberek. Egyrészt a

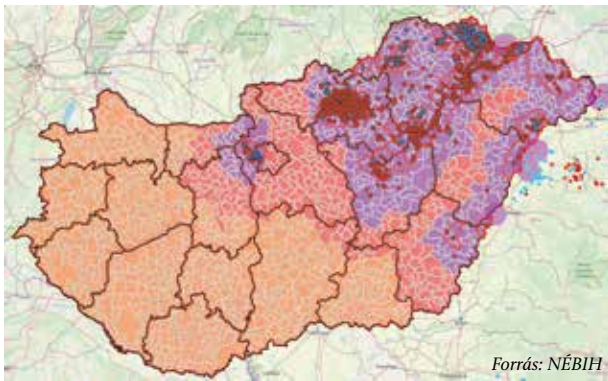

ASP-körkép húsiparos szemmel

Az afrikai sertéspestis (ASP) néhány éve bukkant fel Európában, ahova Ázsiából érkezett; azóta fokozatosan került közelebb Magyarország határaihoz, mígnem az államhatárokat nem ismerő fertőzött vaddisznók Magyarországra is behurcolták a vírusos megbetegedést, amely azonban az emberekre nem jelent közvetlen veszélyt. Az ASP annak ellenére, hogy az emberre a kórokozó veszélytelen, mégis igen jelentős károkat okoz azokban a térségekben illetve állatállományokban, ahol megjelenik, a gazdasági kár ugyanis nagyon jelentős. Arról, hogy jelenleg mi a helyzet ebben a témában Magyarországon, *Éder Tamást*, a Magyar Húsiparosok Szövetségének (Hússzövetség) elnökét kérdezte az Agro Napló.

Az afrikai sertéspestis a sertésstartók és a feldolgozással foglalkozó vállalatok – vágóhidak és készítmény-előállítók – számára alapvetően eddig nem ismert körülményeket hozott a piacra. Egyrészt a sertésstartók számára az ASP elleni

vaddisznók vándorlásából adódó természetes terjedéssel került be hazánkba a betegség, például Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyébe. Emellett azonban valószínűsíthető, hogy jelentős szerepe volt a felelőtlen emberi magatartásnak is az ASP megjelenésében, méghozzá úgy, hogy a tiltás ellenére fertőzött sertéshúsból készült hús-terméket hoztak be Magyarország területére. Ez utóbbi történhetett az első Heves és Pest megyei eseteknél.

A betegség tüneteiről az országos főállatorvos elmondta: azok a fertőzést követően néhány (3–15) nappal alakulnak ki és elég változatosak lehetnek. De szinte minden esetben magas (40 Celsius-fok feletti) lázzal járnak. A megbetegedett állatok bágyadtak, étvágytalanok, inkoordinált lehet a mozgásuk, esetenként hánynak és hasmenésük van. A fülek, a fark és a lábvégek bőre kékes-lilásan vagy vörösen elszíneződött lehet. A vemhes kocák elvetélhetnek.

Jellegzetesek lehetnek a vérzéses tünetek is (például: a véres hasmenés, az orrvérzés), de ezek nem minden esetben alakulnak ki, mert az állat hamarabb (az első, jellegzetes tünetek megjelenését követően néhány napon belül) elpusztul. A vírusra valamennyi korcsoport fogékony.

Tudni kell – hívta fel a figyelmet a szakember –, hogy jelenleg az ASP ellen sem a megelőzést szolgáló vakcina, sem olyan gyógyszer, amivel az állatok meggyógyíthatók, nem áll rendelkezésre. Az egyetlen védekezési megoldás a megelőzés, azaz a járványvédelmi előírások fokozott betartása.

Az szintén fontos, és le kell szögezni, hogy az ASP vírusa az emberre nem jelent veszélyt. A betegség jelentőségét elsősorban az a hatalmas gazdasági károkozás adja, amit az ASP esetleges megjelenésével a sertésszárazat elszenved – mutatott rá a helyettes államtitkár.

Ismertette: Magyarországon az állategészségügyi hatóság a vaddisznó-esetek, a járványügyi adatok alapján folyamatosan vizsgálja a fertőzött területek nagyságát, illetve az adott területen alkalmazandó intézkedéseket. A járványügyi helyzet és a kockázatelemzés indokoltá tette, hogy az eddigi alacsony kockázatúnak minősített vadgazdálkodási egységénél közepes fokozatúra módosítsák a kockázati besorolást. Az intézkedések az ország teljes területét érintik. Az afrikai sertéspestis felszámolására vonatkozó mentesítési tervben egy adott terület kockázati besorolásának megfelelően megtalálhatóak mindazon utasítások, amiket a járvány felszámolása érdekében ez idáig kiadott az állategészségügyi hatóság. Ezek természetesen elérhetőek a Nébih afrikai sertéspestissel foglalkozó internetes oldalán.

védekezés többletköltséget okozott, de ez mindenképpen megérte, mert Magyarországon még házi sertésekben nem mutatták ki az afrikai sertéspestis kórokozóját. A szigorú magyar állategészségügyi hatóság munkájának köszönhetően a házi sertések védelme érdekében szigorú szabályokat kell betartaniuk a sertéstartóknak. A szigorú rendszabályok betartását az indokolja, hogy az erdőkon-mezőkon jelentősen felszaporodott vaddisznóállományban lehetnek olyan egyedek, amelyek hordozzák az ASP kórokozóját. Így a házi sertések védelme érdekében rendkívül körültekintően kell eljárni.

A Hússzövetség elnöke egyetértett azzal a gyakorlattal, hogy ahol gyanús eseteket észlelnek az állományban, ott állami kártérítés mellett ugyan, de az állategészségügyi hatóságok szigorúan lépnek fel és a fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében elpusztítják az állományt. Ez azt jelenti, hogy az érintett sertéstartóknak számolniuk kell azzal, hogy a tenyésztésből egy ideig kiesik az a sertéstartó telep, ahol a gyanút észleltek.

Ugyanakkor az elmúlt egy évben a magyarországi sertéstartók többsége számára a piaci körülmények kifejezetten kedvezően alakultak, mivel a világpiacon főként a Kínában az ASP járvány miatt elpusztított rendkívül nagy arányú sertésállományok kiesése miatti sertésszám-csökkenés oda vezetett, hogy nagyon megnövekedett a sertéshús iránti kereslet a világban. Ez pedig az élő sertések árát is jelentősen megnövelte, ami azt jelenti, hogy a magyar piacon az élősertés-ár már 500 forint felett van kilogrammonként. Ez mintegy 50 százalékos emelkedést jelent az árakban egy év alatt. Ez már egy olyan összeg, ahol nemcsak az átlag feletti vagy az átlagos teljesítményű sertéstartó telepek rentábilisak, hanem az átlagosnál gyengébb fajlagos mutatókkal rendelkező sertéstartók is érdemi profitot realizálhatnak.

Más a helyzet ugyanakkor a termékpálya következő lépcsőfokánál, a vágóhidak esetében – mondta Éder Tamás. A vágóhidak esetében ugyanis megjelent a magasabb input alapanyag önköltség, valamint néhány olyan további költségnövelő tényező, mint az emelkedő munkabér- vagy energiaköltség. Ez a három tényező az, ami egy vágóhídi tevékenység önköltségét alapvetően befolyásolja. A munkabérek esetében a növekedés a 10 százalékos meghaladta éves szinten, az energiaköltségek esetében is kétszámjegyű volt az emelkedés, míg az alapanyagnál, ahogy már említettem, az 50 százalékos mérték volt az irányadó. Ez pedig mindenképpen jelentős önköltség-növekedést jelent minden magyar vágóhíd számára.

Továbbra is a vadászatra jogosultaknak jelent több kötelezettséget a betegség terjedésének lassítása. A vadászok legfontosabb feladata a vaddisznóhullák begyűjtése, ártalmatlanítása, a megemelt kilövési tervszám teljesítése, mert az állománygyérítéssel lehet megfékezni a vírus terjedését – emelte ki Bognár Lajos.

Rámutatott: a gazdák és az állategészségügyi hatóság közös érdeke, hogy az előírások betartásával és betartatásával a vírus ne kerülhessen be a házsértés-állományokba. A sertéstartást szabályozó jogszabályok betartásával, valamint az alapvető higiéniai feltételek biztosításával az ágazat minden szereplője sokat tehet a betegség továbbterjedésének megelőzéséért.

A járványvédelem azonban nem csupán a hatóság és a vadászok, állattartók feladata, az állampolgároknak is szerepe van benne. Ez esetben fontos tisztában lennie mindenkinek azzal, hogy ASP-vel fertőzött külföldi országból szigorúan tilos állati eredetű élelmiszert behozni Magyarországra. Ha pedig az erdőjárás során elhullott vaddisznót találának, semmi esetre se nyúljanak hozzá, hanem haladéktalanul értesítsék a vadásztársaságot vagy az állategészségügyi hatóságot.

Sajnos már olyan gazdák is akadtak – mondta az országos főállatorvos –, akikkel szemben intézkedni kellett, mert nem tartották be az ASP-vel kapcsolatos rendszabályokat a figyelemfelhívás ellenére sem. Tavaly novemberben a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal szakemberei egy állatvásáron tartottak helyszíni ellenőrzést, aminek során a vásárra szállított, eladásra szánt sertések állategészségügyi státuszát és kötelező kísérődokumentumait vizsgálták. Az ellenőrzött 104 állatból 100 jelöletlen volt, amely már önmagában is sérti a jogszabályi előírásokat, emellett azonban egyéb hiányosságok is előfordultak.

Megjegyezte azt is, hogy az ASP Magyarország- és Európa-szerte folyamatosan terjed a vaddisznóállományban. Így az állatok természetes mozgása révén évente mintegy 20–50 kilométert halad előre nyugat, illetve észak felé. Emiatt várható, hogy a fertőzés Magyarország eddig nem érintett részein is megjelenik a természetes terjedés miatt. Továbbá a feleltlen emberi magatartás (fertőzött élelmiszer, élelmiszerhulladék etetése, illegális állatforgalmazás) miatt állandóan fennáll annak is a veszélye, hogy a betegség bárhol, bármikor felbukkanhat az országban. Az említett körülmények miatt a hazai és a külföldi szakemberek egyöntetű véleménye szerint valószínűsíthető, hogy a járvány még évekig jelen lesz az Európai régióban.

A szakember jelezte: az élőállat átvételi árának növekedése a kínai helyzet, azaz a világgiazi tényezők miatt jelent meg a magyar piacon. Kínában ugyanis a szakértői becslések szerint a sertésállomány akár 40 százalékát is érintheti az ASP-fertőzés, vagy azért, mert az állat elpusztult vagy azért, mert a fertőzés miatt le kellett ölni az állatokat. Kína ugyanis a világ legnagyobb sertésenyésztő országa, és egyben a legnagyobb sertésfogyasztó is. Az ASP megjelenése előtt ebben az államban volt a világ sertésállományának fele. Így az ott történtek mindenképpen befolyásolják a sertés és a sertéstermékek világgiazi árát. A kínai importigény miatt jelentősen megdrágult mind az élőállat, mind a tőkehús, mind pedig a sertésfűszermények ára szerte a világban.

A magyar húsipar ugyanakkor ennek a felfokozott igénynek illetve piaci keresletnek nem lehetett a közvetlen haszonélvezője, mivel a magyar sertésfű Kínában tiltólistán van az országban a vaddisznókban jelen lévő ASP-fertőzés miatt. A szóban forgó helyzetet alapul véve Kína mellett több ázsiai ország is kitiltotta a magyar árukat a piacáról. Az az abszurditás áll fenn, hogy Magyarországon a házi sertésekben nincs ASP-vírus, míg Kínában van, ám Magyarországról mégsem vihető be sertés és sertéstermék a Kínai Népköztársaságba. A magyar agrárdiplomácia ugyanakkor folyamatosan tárgyal arról, hogy a magyar sertéstermékeket tilalmi listára vett országok alkalmazzák a regionalizációs elvet, vagyis legalább azt engedélyezzék, hogy azokból a magyarországi régiókból lehessen sertésfűst bevinni hozzájuk, ahol nincs még vaddisznóban sem ASP-fertőzés.

Az embargós intézkedések nyomán Magyarország e területen elveszítette korábbi exportpiacainak mintegy a harmadát. A nem exportált mennyiség lényegében az uniós piacra „szorult be”. Emiatt a magyar húsipar azzal találta magát szemben, hogy megemelkedtek az önköltségei, de a piaci értékesítési lehetőségei csak belföldre illetve főként a környező, szomszédos országokra korlátozódtak. Így csak nyomott áron tudta eladni a termékeit. Az önköltség-növekedést ugyanis sokáig egyáltalán nem lehetett a piacra áthárítani. Érdemi ár-növekedést a vágóhidak csak a múlt év utolsó 2-3 hónapjában tudták érvényesíteni a kereskedőknél, mintegy 15–20 százalékos mértékben növelve ezáltal a fogyasztói árakat, ami nem fedezi az önköltség-növekedését. Így a magyar vágóhidak igen nehéz helyzetbe kerültek. Hozzátette: a piaci trendek azt mutatják, hogy hiába állt meg az élősertés árának növekedése, ez csak átmeneti állapot, mivel várhatóan továbbra is magas állatárakkal kell számolni 2020-ban is.

Hasonló a helyzet a készítménygyártók esetében, ahol az önköltség növekedését a vágóhidaknál is vontatottabban tudják érvényesíteni a készítmény-előállítók a kereskedelemben. A készítménygyártók azért is vannak nehéz helyzetben, mert a vágóhidak évente akár többször is tárgyalnak az árakról a kiskereskedőkkel, de a készítmény-előállítóknál gyakran éves szerződések vannak, és így az év közbeni ármozgást általában nem vagy csak nagyon nehezen tudják érvényesíteni. A húskészítmény-gyártók emellett azért is vannak nehéz helyzetben, mert a vágóhidak, ha nem is teljes mértékben, de szép lassan érvényesítik a megnövekedett önköltséget az előállítók felé, míg ezt a megnövekedett költséget a készítménygyártók már nem tudják tovább hárítani a kiskereskedelemre.

A kedvezőtlen körülmények ellenére a vírusos megbetegedés Magyarországon a házisertés-állományt nem érintette. A betegséget kizárólag vaddisznóknál igazolták eddig a laboratóriumi vizsgálatok. Házi sertések leölésére ugyanakkor volt már példa az országban, azonban kizárólag járvány megelőzési célból. Az állategészségügyi szakemberek ugyanis – az állományok védelme érdekében – a legkisebb gyanú esetén is drasztikus intézkedéseket rendelhetnek és rendelnek is el, ami akár a sertések leölését is jelentheti adott esetben. Ilyen intézkedések történtek már hazánkban is, azonban a laboratóriumi vizsgálatok egyetlen esetben sem igazolták végül a betegség jelenlétét – mondta Bognár Lajos.

Közölte azt is, hogy jelenleg az ország 8 megyéjében találtak fertőzött vaddisznókat: Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Heves, Nógrád, Pest és Békés megyében. Január közepéig összesen 2798, az afrikai sertéspestis vírusára pozitív vaddisznót regisztráltak a szakemberek. Ezek közül 2357 az elhullott állat, 441 pedig a diagnosztikai kilővés során bizonyult pozitívnak.

Az ASP-vel kapcsolatos állategészségügyi intézkedések az ország teljes területét érintik. Az afrikai sertéspestis felszámolására vonatkozó mentesítési tervben egy adott terület kockázati besorolásának megfelelően megtalálhatóak mindazon utasítások, amiket a járvány felszámolása érdekében ez idáig kiadtunk – mondta az országos főállatorvos.

Megemlítette: az ASP elleni védekezésre több mint 6 milliárd forintot költöttek. Ebben minden kiadás, azaz a járulékos technikai költségek is szerepelnek, mint például a vadhűtőkamrák telepítése, a különböző laboratóriumi anyagok biztosítása vagy a mintaszállításához kapcsolódó kiadások. A kártalanítás viszont ennek az összegnek nem része.

Hozzátette: a leölt állatok után (amennyiben az állattartó nem szegte meg a járványügyi előírásokat) állami kártalanítás jár. A magyar költségvetés külön fejezetben tartalmazza az e feladatok ellátására szolgáló forrást. Eddig mintegy 6150, megelőző célzattal leölt házi sertés után történt kártalanítás. Ez összesen mintegy 650 millió forintot tett ki. A kártalanítás mindig a piaci áron, forgalmi értéken történik a hízók után, a tenyészállatra – a tenyésztőszervezet ajánlása alapján – kalkulált piaci áron.

Az ASP miatt több úgynevezett harmadik ország is bevezetett (részleges vagy az ország teljes területére vonatkozó) korlátozó intézkedéseket a magyar élő sertéssel, valamint sertéshússal és húskészítményekkel szemben. Ezen országok naprakész listája elérhető a Nébih oldalán: (<https://portal.nebih.gov.hu/asp-kereskedelmi-informaciok>). A korlátozások időtartama és a feltételek mindig az adott harmadik ország előírásaitól függenek.

Jelenleg is vannak országok, amelyek részben vagy teljesen korlátozzák az élő sertések és/vagy a vaddisznók, azok húsa vagy húsát tartalmazó termékek, melléktermékek importját Magyarországról. Ezen országok közé tartozik például: Ausztrália, Kanada, Dél-Afrika, több ázsiai ország, Ukrajna és Szerbia is – mondta Bognár Lajos az Agro Naplónak.

Így a múlt év végéig a sertéshús-készítmények Magyarországon csupán 10–15 százalékkal drágultak az előző év azonos időszakához képest. Ezt érzékeli a fogyasztó. Ez egy átlagos érték, a térszámok a különböző termékeknél eltérőek. Mindez azt jelenti, hogy mind a vágóhidak, mind pedig a húskészítmény-gyártók a múlt évben rendkívüli körülményekkel kellett megküzdeniük. Ezért sok cég a tavalyi évet valószínűleg veszteséges mérleggel zárja majd. Így elképzelhető, hogy összességében a hússzektor sertéshússal foglalkozó szegmense Magyarországon veszteséges évet zár.

Éder Tamás megjegyezte: a fogyasztók által érzékelt áremelkedés a „sertéshús-fronton” érezhetően a jelenlegi ismereteim szerint – mondta a Hússzövetség első embere – nem vetette vissza a magyarországi sertéshús-fogyasztást. Az a 10–20 százalékos emelkedés, ami szóba került, az csak a múlt év utolsó két hónapjában vált igazán érzékelhetővé a fogyasztók számára, a korábbi hónapokban ezt a tendenciát nem érezték a vásárlók. Így a fogyasztónak nem volt oka arra, hogy csökkentse a fogyasztását. Emiatt drasztikus fogyasztás-visszaesés a sertéshús piacon egyelőre nem volt tapasztalható.

Az ASP-vel kapcsolatos piaci kérdések csak akkor rendeződhetnek – mondta a Hússzövetség elnöke –, ha a kínai trend megfordul, és tovább már nem növekszik az ASP-vel fertőzött sertések száma az ázsiai országban. Amennyiben ez bekövetkezik, akkor is még 1-2 év, amíg a világpiacon helyreállhat a korábbihoz hasonló állapot. Ha a helyzet súlyosbodik, akkor ismét más, nehezebb körülményekkel kell szembenéznie a világ sertéstartóinak és húsiparának is. Ennek kockázata pedig igen nagy – vélekedett a szakember. Ez azért is fontos kérdés, mert Németországot is nagyon megközelítette az ASP-fertőzés. Ha esetleg Németország is bekerül a fertőzött államok közé és Kína kitiltja az árukat az országból, akkor minden piaci feltétel átrendeződik. Ezért ezen a területen jelenleg nem lehet semmit bizonyossággal kijelenteni. – mondta Éder Tamás.

Megjegyezte ugyanakkor azt, hogy a magyar sertéstartók és húsiparosok csalódottak, mivel a magyar vadásztársaságok esetében nem látják azt az elkötelezettséget, hogy mindent megtennének az ASP terjedésének megakadályozása érdekében a vaddisznóállományban. Egyelőre nem jönnek megbízható hírek a vaddisznóállomány jelentős gyérítéséről, pedig ez alapfeltétele lenne annak, hogy végre megfékezzük a fertőzés terjedését. Csehországban és Belgiumban is a drasztikus vaddisznóállomány-gyérítés teremtett lehetőséget az ASP elleni sikeres fellépéshez.